

Jornades de
debat i reflexió
**Llei de participació
ciutadana i suport a
l'associacionisme**

Memòria i Avaluació Final

GENERALITAT
VALENCIANA

TOTS
A UNA
veu

CONSELLERIA DE TRANSPARÈNCIA, RESPONSABILITAT
SOCIAL, PARTICIPACIÓ I COOPERACIÓ

ÍNDEX

1	Introducció	2
2	Perfil de les persones inscrites	3
3	Equip Dinamitzador i organització interna del treball	4
4	Resultats del qüestionari previ a la Consulta	5
4.1	Resultats primera part del qüestionari	5
4.2	Resum expectatives reflectides als qüestionaris	10
5	Resum i conclusions de les aportacions fetes a les tres jornades de debat i reflexió al voltant de la nova Llei de Participació Ciutadana i suport a l'Associacionisme	12
5.1	“La participació, riscos i confusions”. Paiporta 29 de juny	13
5.1.1	“Participació ciutadana: de la teoria a la pràctica”	13
5.1.2	La Taula de Debat	14
5.1.3	Diàleg obert entre les persones assistents a les jornades	17
5.2	“Que esperem de la futura llei de participació? ”. Castelló 30 de juny	20
5.2.1	“Participació ciutadana: de la teoria a la pràctica”	20
5.2.2	La Taula de Debat	21
5.2.3	Diàleg obert entre les persones assistents a les jornades	23
5.3	“Associacions i poder local”. Elx 7 de juliol	25
5.3.1	“Participació ciutadana: moda o necessitat?”	25
5.3.2	La Taula de Debat	27
5.3.3	Diàleg obert entre les persones assistents a les jornades	28

1. Introducció

Els passats dies 29 i 30 de juny i el 7 de juliol, la Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació de la Generalitat Valenciana va convocar una consulta i jornades de debat i reflexió obrint un procés de diàleg amb la ciutadania al voltant del futur disseny d'una nova Llei de Participació Ciutadana i suport a l'Associacionisme a la Comunitat Valenciana.

Les tres jornades en dies diferents s'organitzaren a un poble o ciutat de cadascuna de les tres províncies que conformen la Comunitat Valenciana: dia 29 de juny a Paiporta (València), el 30 de juny a Castelló (Castelló) i el 7 de juliol a Elx (Alacant).

La conselleria es va plantejar com a objectiu d'aquestes jornades obrir una deliberació col·lectiva amb tots els agents socials implicats activament en temes de participació ciutadana al voltant d'aquelles qüestions que haurien de tenir-se en compte com a punt de partida de l'elaboració de la nova llei per a intentar establir els punts generals més importants que haurien de definir el model participatiu a ser regulat pel nou marc normatiu.

Per a realitzar aquesta revisió de la normativa vigent es va decidir comptar amb el teixit associatiu, les persones que s'ocupen de desenvolupar aquestes polítiques en els ajuntaments i la Generalitat (tant edils com tècnics), expertes i experts que en la seua tasca de recerca es dediquen a temes relacionats amb la participació ciutadana així com els professionals dels sectors de l'animació sociocultural i de la participació social.

La metodologia plantejada de les jornades estava conformada per una conferència marc prèvia realitzada per un expert en temes de participació ciutadana, l'exposició de les aportacions rebudes al qüestionari previ realitzat abans de les jornades, una taula debat formada per diferents agents socials amb l'objectiu de plantejar les diferents visions existents al voltant de la participació per a finalitzar obrint el debat a tots els assistents a la jornada a partir d'un diàleg i reflexió conjunta on s'haurien d'exposar aquelles idees i qüestions de les quals, segons els participants, hauria de partir la nova llei de participació ciutadana i de suport a l'associacionisme.

Aquesta memòria conté les conclusions que s'han arreglat tant del qüestionari previ realitzat via telemàtica abans de les jornades com de les reflexions i aportacions conjuntes realitzades a cadascuna de les jornades. Els resultats obtinguts donen la visió general que han tingut els assistents a les jornades de:

- les qüestions prioritàries a ser regulades i les expectatives existents davant la creació de la nova llei.

- les raons, motivacions i aportacions sobre determinats aspectes a ser millorats per avançar cap a una participació ciutadana de major qualitat.
- les línies d'actuació generals en temes de participació que cal reprendre per a donar una resposta més efectiva a les demandes i necessitats que la societat i la ciutadania té en temes de participació ciutadana i suport a l'associacionisme.

2. Perfil de les persones inscrites

En total, aquestes jornades han tingut 223 persones inscrites, de les quals van assistir 162 en les tres seus on es convocaven, estant la participació final al voltant del 73% del total d'inscripcions.

Quant al perfil dels assistents a les jornades hem de destacar que quasi dos terços del total acudien com a representants del teixit associatiu, seguit de les persones que formen part de l'administració (tècniques/tècnics o persones amb càrrec públic).

No podem a aquesta memòria esbossar ni conèixer les raons principals per les quals quasi un 30% de persones que es van inscriure al final no van assistir a les jornades però si deixem ací constància que varies vegades durant el desenvolupament de les jornades a les tres seus es va comentar entre els assistents que els dies i horaris triats no eren els més idonis per a facilitar que la gent participés en ser programades en dies laborables i al matí.

- Nombre total de inscrits: 223 inscrits

	Associacions		Administració		Experts		Total
Paiporta	86	74,14%	27	23,27%	3	2,59%	116
Castelló	35	87,50	4	10%	1	2,50%	40
Elx	54	80,60%	13	19,40%	0	0%	67
Total	175	78,48%	44	19,73%	4	1,79%	223

- Nombre total d'assistents: 162 assistents

	Associacions		Administració		Experts		No inscrits*		Total
Paiporta	46	57,50%	17	21,25%	3	3,75%	14	17,50%	80
Castelló	20	64,53%	6	19,35%	1	3,22%	4	12,90%	31
Elx	30	58,82%	10	19,61%	0	0%	11	21,57%	51
Total	96	59,26%	33	20,37%	4	2,47%	29	17,90%	162

*persones que acudiren sense haver-se inscrit a les jornades.

3. Equip Dinamitzador i organització interna del treball

L'equip dinamitzador va estar forma per un equip de professionals de Culturama S.L. que es va encarregar de totes les tasques relacionades amb la preparació dels espais, entrega d'acreditacions, conducció dels encontres, dinamització del diàleg final entre els assistents i la recaptació i obtenció de tota la informació (tan explícita com latent) que es produiria durant les jornades de debat i reflexió conjunta. Una informació que és la que apareix arreplegada a aquesta memòria a manera de conclusions finals de tot allò que s'ha aportat i reflexionat durant els tres dies.

Abans de les jornades, una vegada realitzada la reunió prèvia de Culturama amb l'equip de la Direcció General de Transparència i Participació, des de l'equip de Culturama es van realitzar diversos treballs d'organització de les trobades necessaris per a una òptima i efectiva execució d'aquestes:

- Es va portar a terme el processament de totes les dades rebudes a través del qüestionari previ via telemàtica que es va posar a l'abast de la ciutadania a través de la pàgina web de la Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació amb l'objectiu de preparar per a les jornades una breu presentació pública sobre els resultats obtinguts.
- Es van dissenyar les diferents acreditacions personals per a cadascun dels assistents que es van inscriure prèviament a les Jornades.
- Es van realitzar diferents reunions prèvies de l'equip per a organitzar les diferents tasques d'organització, conducció, dinamització i recaptació de tot el material que sorgiria durant les intervencions que es realitzaren als diferents espais de participació creats durant la Consulta.

L'equip de Culturama estava conformat per

- Nacho G. C.: coordinador i responsable del disseny i implementació de projectes de participació ciutadana a Culturama S.L.
- Laura B. S. Treballadora social, Llicenciada en Filosofia i especialitzada en ètica, democràcia i drets humans.
- Jorge F. P. Pedagog i professional especialitzat en l'animació sociocultural.
- Irene M. V. Sociòloga i professional en temes de participació ciutadana, gènere i polítiques d'igualtat.

En l'àmbit logístic, les jornades van comptar amb el suport del personal de la Direcció General de Transparència i Participació.

4. Resultats del qüestionari previ a la Consulta.

Des de la Direcció general de Transparència i Participació es va elaborar un breu qüestionari previ via Internet adreçat a tots aquells agents socials que tenen una implicació estreta i activa dins de l'àmbit de la participació ciutadana (associacions, tècnics municipals, responsables polítics, especialistes en la matèria, etc.)

L'objectiu d'aquest qüestionari era recollir el màxim nombre d'opinions per a obtenir una primera aproximació i una visió general sobre les qüestions prioritàries que s'haurien de tenir en compte a l'hora de dissenyar la nova llei, així com conèixer quines eren les expectatives existents entre els enquestats respecte al procés d'elaboració d'aquesta.

El breu anàlisi que realitzem a aquest informe ha intentat mostrar no sols la visió general que tots els enquestats tenen al voltant del disseny de la nova llei sinó que també hem volgut desgranar els diferents punts de vista que tenen cadascun dels sectors socials i laborals que dia a dia treballen activament dins del món de la participació ciutadana. D'aquesta manera hem pogut aprofundir a les diferents perspectives de cadascun dels perfils dels enquestats davant les demandes i necessitats que tenen segons els seus àmbits de procedència i les seues pròpies experiències participatives.

4.1 Resultats primera part del qüestionari

Els resultats que a continuació vos oferim estan extrets d'un total de 280 enquestes realitzades. A continuació remarcuem, a manera de resum, alguns dels aspectes generals més cridaners d'aquests resultats:

- Respecte al perfil general dels participants que han realitzat el qüestionari la major part provenen del teixit associatiu, sent molt més reduït les persones que provenen de l'administració o de la investigació en temes de participació.
 - Ha existit quasi unanimitat respecte a la conveniència de dotar a la Comunitat Valenciana d'una nova llei que regule la participació ciutadana i el suport a l'associacionisme.
 - Respecte a les qüestions prioritàries a regular, segons tots els enquestats, el suport a l'associacionisme ha sigut amplament l'opció més triada donat que el perfil majoritari dels que han realitzat el qüestionari provenia del teixit associatiu.
 - No hem de deixar de destacar també que l'educació per a la participació ha sigut la segona qüestió més triada, i com veurem més endavant en el resum de les qüestions més abordades durant les jornades, una de les majors preocupacions i demandes de tots els agents socials que han participat.
 - Destacar la rellevància que han donat els participants a la importància que ha de mostrar aquesta nova llei per regular i emparar dins d'un marc legal clar i efectiu aquells processos de participació que es donen dins dels àmbits d'actuació local, incidint sobretot en com ha de participar el teixit associatiu a la presa de decisions dels ajuntaments així com quin ha de ser el model a establir perquè la ciutadania puga implicar-se als assumptes públics.
- **Perfil dels enquestats (àmbit o sector social o laboral del qual provenien)**
 - Membres d'associacions: 211 persones
 - Tècnics/tècniques de participació en l'administració pública: 32 persones
 - Expert/es en participació (investigació, docent...): 16 persones
 - Regidors/res de participació: 16 persones
 - Altres: 5 persones
 - **Consideres convenient dotar a la Comunitat Valenciana d'una nova llei que regule la participació ciutadana i el suport a l'associacionisme?**
 - Si: 263 persones/93,93%
 - No: 11 persones/3,93%
 - NS/NC: 6 persones/2,14%

- **Ordre de prioritització obtingut a partir de la selecció de les 5 qüestions principals que podien triar cadascun dels enquestats sobre les qüestions principals a regular per la nova llei:**

1. Foment i suport a l'associacionisme (difusió, formació, assessorament...): 186 vegades triada.
2. Educació per a la participació: 163 vegades triada.
3. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció normativa dels ajuntaments: 161 vegades triada.
4. Establir un model bàsic de participació en la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions dels ajuntaments: 156 vegades triada.
5. Regularitzar la interlocució de la Generalitat i els ajuntaments amb el teixit associatiu: 150 vegades triada.
6. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció legislativa de la Generalitat: 140 vegades triada.
7. Pressuposts participatius: 137 vegades triada.
8. Establir un model bàsic de participació de la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions de la Generalitat: 129 vegades triada.
9. Modernització del registre d'associacions: 95 vegades triada.
10. Promocionar la coordinació interassociativa: 87 vegades triada.

- **Ordre de prioritització de les qüestions a regular segons el mon associatiu:**

1. Foment i suport a l'associacionisme (difusió, formació, assessorament...): 151 vegades triada.
2. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció normativa dels ajuntaments: 132 vegades triada.
3. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció legislativa de la Generalitat: 128 vegades triada.
4. Regularitzar la interlocució de la Generalitat i els ajuntaments amb el teixit associatiu: 124 vegades triada.
5. Educació per a la participació: 116 vegades triada.
6. Establir un model bàsic de participació en la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions dels ajuntaments: 113 vegades triada.

7. Pressuposts participatius: 105 vegades triada.
 8. Establir un model bàsic de participació de la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions de la Generalitat: 101 vegades triada.
 9. Modernització del registre d'associacions: 66 vegades triada.
 10. Promocionar la coordinació interassociativa: 65 vegades triada.
- **Ordre de prioritització de les qüestions a regular segons els tècnics i les tècniques de l'administració:**
 1. Educació per a la participació: 21 vegades triada.
 2. Modernització del registre d'associacions: 20 vegades triada.
 3. Establir un model bàsic de participació en la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions dels ajuntaments: 20 vegades triada.
 4. Foment i suport a l'associacionisme (difusió, formació, assessorament...): 17 vegades triada.
 5. Establir un model bàsic de participació de la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions de la Generalitat: 15 vegades triada.
 6. Regularitzar la interlocució de la Generalitat i els ajuntaments amb el teixit associatiu: 15 vegades triada.
 7. Pressuposts participatius: 14 vegades triada.
 8. Promocionar la coordinació interassociativa: 13 vegades triada.
 9. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció normativa dels ajuntaments: 9 vegades triada.
 10. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció legislativa de la Generalitat : 4 vegades triada.
 - **Ordre de prioritització de les qüestions a regular segons els regidors i les regidores de participació:**
 1. Educació per a la participació: 14 vegades triada.
 2. Establir un model bàsic de participació en la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions dels ajuntaments: 14 vegades triada.
 3. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció normativa dels ajuntaments: 12 vegades triada.

4. Foment i suport a l'associacionisme (difusió, formació, assessorament...): 10 vegades triada.
 5. Pressuposts participatius: 9 vegades triada.
 6. Establir un model bàsic de participació de la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions de la Generalitat: 7 vegades triada.
 7. Modernització del registre d'associacions: 5 vegades triada.
 8. Regularitzar la interlocució de la Generalitat i els ajuntaments amb el teixit associatiu: 4 vegades triada.
 9. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció legislativa de la Generalitat : 3 vegades triada.
 10. Promocionar la coordinació interassociativa: 1 vegada triada.
- **Ordre de prioritització de les qüestions a regular segons els experts i les expertes en participació:**
1. Educació per a la participació: 12 vegades triada.
 2. Establir un model bàsic de participació en la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions dels ajuntaments: 9 vegades triada.
 3. Pressuposts participatius: 9 vegades triada.
 4. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció normativa dels ajuntaments: 8 vegades triada
 5. Foment i suport a l'associacionisme (difusió, formació, assessorament...): 8 vegades triada.
 6. Modernització del registre d'associacions: 8 vegades triada.
 7. Regularitzar la interlocució de la Generalitat i els ajuntaments amb el teixit associatiu: 7 vegades triada.
 8. Establir un model bàsic de participació de la ciutadania en els processos normatius i de presa de decisions de la Generalitat: 6 vegades triada.
 9. La participació del teixit associatiu en la presa de decisions i l'acció legislativa de la Generalitat : 5 vegades triada.
 10. Promocionar la coordinació interassociativa: 4 vegades triada.

4.2. Resum expectatives reflectides als qüestionaris.

En aquest apartat fem un resum de les principals expectatives, desitjos i suggeriments que s'han expressat a les 280 respostes que s'han rebut a l'últim apartat del qüestionari on es preguntava als participants sobre quines eren les seues expectatives respecte al disseny de la nova llei.

Hem considerat important fer una anàlisi segons les diferents visions que es plantejaven des dels diferents agents socials que han participat en aquesta reflexió prèvia sobre la futura creació d'una nova llei de participació i suport a l'associacionisme.

Tot i així hi ha idees i aspectes comuns que apareixen expressats reiteradament tant per membres d'associacions, com tècnics, experts o regidors en temes de participació ciutadana i que creguem han de ser el punt de partida d'aquesta reflexió conjunta realitzada.

- **Expectatives comunes de tots els agents socials consultats.**
 - Una de les màximes preocupacions expressades és que hi haja **una aplicació real** de la futura llei que siga dissenyada. Una bona part dels enquestats plantegen la importància de què no es tracte d'un document simbòlic merament declaratiu de bones intencions. Es considera essencial que existisca una verdadera voluntat política per a fer-la operativa i útil. Perquè es complisca aquesta expectativa es considera necessari que la llei siga dotada dels recursos econòmics i humans necessaris. Se suggereix que la llei siga rigorosa, seria i realista a l'hora de ser plantejada coneixent quins són els recursos existents i quins es podrien incorporar per a fer executables els nous drets i obligacions plantejats i regulats. Que no quede en un document frustrat més com ha passat en darreres ocasions.
 - **L'obertura de nous canals comunicatius** entre l'administració i la ciutadania a partir de l'articulació i implementació de noves eines interactives, processos i mecanismes participatius globals amb l'objectiu de crear vies estables i espais de continuïtat que facen i garantisquen una participació ciutadana normalitzada i generalitzada per a deixar de ser alguna cosa puntual o anecdòtica.
 - Per a l'obertura d'eixos canals es transmet la necessitat d'una **modernització de les formes i mecanismes de participació de la ciutadania** i la implantació de processos més àgils, simplificats, efectius i de fàcil aplicació. El nou text de la futura llei hauria de caracteritzar-se pel seu dinamisme i flexibilitat ajustant-se i adaptant-se als nous temps i als canvis continus que es produeixen a la societat.

- D'aquesta manera s'ha d'aconseguir donar una veu real no sols a les associacions, sinó a la ciutadania en general. Una veu que no es reduïska solament a una mera funció de consulta i assessorament sinó que tinga l'objectiu de **fer copartípic a la població de la presa de decisions i la gestió dels recursos públics**.
- Altra inquietud important és la necessitat existent de **més cultura participativa** entre la població. Es veu prioritari que la llei fomenti la sensibilització i conscienciació entre la ciutadania de la importància de la seua participació activa en les decisions a prendre als assumptes públics. S'espera que aquesta llei regule la necessitat d'obrir línies d'actuació en el foment de l'educació participativa amb l'objectiu de dinamitzar i apoderar als ciutadans, sobretot en la població més jove, per a crear una societat més implicada en eixe sentit al mateix temps que s'ajuda a renovar generacionalment el teixit associatiu.
- **Expectatives del món associatiu**
 - Un major suport institucional de l'administració al món associatiu que li done **major visibilitat i un reconeixement al treball** que realitzen diàriament a la societat amb l'objectiu d'impulsar realment l'**associacionisme** i el paper que actualment desenvolupa com a agent dinamitzador actiu de la participació ciutadana.
 - **Que el paper de les associacions en la gestió participativa del govern en l'àmbit autonòmic i local siga més actiu, vinculant i real**, ja que aquestes actuen com a intermediaris i interlocutors entre la ciutadania i les administracions públiques i locals donant a conèixer les seues necessitats socials.
 - **Foment d'una major implicació i treball d'inclusivitat social amb les associacions** que treballen amb els sectors més desfavorits, vulnerables i en riscos d'exclusió social.
 - **Major utilització de les noves tecnologies com a eina que facilite la participació ciutadana** en la presa de decisions conjunta, agilitze els tràmits burocràtics i garantisca una major eficàcia de control, registre de les associacions i de la documentació presentada.
 - **La llei ha de garantir la transparència i potenciar una democràcia real** i un major pluralisme evitant en tot moment el seu ús partidista o el clientelisme.

- **Expectatives dels tècnics i representants polítics de l'administració pública.**
 - **Creació d'un marc de referència que facilite la creació d'un model normatiu bàsic de participació de la ciutadania a l'àmbit local.** Un desenvolupament legislatiu que avale els nous processos de participació ciutadana oberts garantint una seguretat jurídica més concreta i específica.
 - Un marc legal que, al mateix temps, **modernitze i simplifique la participació i el treball conjunt** realitzat entre l'administració local i els consells veïnals, associacions i ciutadania agilitzant la posada en marxa de les decisions preses.
 - **Agilitzar la modernització de l'administració** amb els objectius d'actualitzar el registre d'associacions en l'àmbit autonòmic i local i ordenar els sectors associatius.
- **Expectatives dels experts en temes de participació ciutadana**
 - Fomentar processos i línies d'actuació que òbriguen i fomenten la **participació ciutadana col·lectiva fora de l'àmbit associatiu** creant i generant un nou teixit social menys institucionalitzat però més flexible i dinàmic, mobilitzant la ciutadania cap a una pressa de consciència col·lectiva.
 - Importància d'una regularització de **la participació ciutadana donant prioritat al foment dels processos des de l'àmbit municipal.**

5. Resum i conclusions de les aportacions fetes a les tres jornades de debat i reflexió al voltant de la nova Llei de Participació Ciutadana i suport a l'Associacionisme.

En aquest apartat deixarem constància de totes les aportacions, reflexions i comentaris que ens van realitzar al llarg de les tres jornades a Paiporta, Castelló i Elx. Per a organitzar tota la informació arreplegada seguirem el guió/programa establert a cadascuna d'aquestes trobades de reflexió conjunta i que estava conformat per tres parts diferenciades:

1. Conferència /introducció teòrica.
2. Taula de debat.
3. Diàleg obert entre els assistents a les jornades

5.1 “La participació, riscos i confusions”. Jornada realitzada a Paiporta el 29 de juny.

Aquesta primera jornada va tindre lloc a l'Auditori de Paiporta amb una assistència de vuitanta participants. L'encontre va ser inaugurat per la Senyora Alcaldessa de Paiporta Isabel Martín Gómez i clausurat per l'Honorable Conseller de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació Manuel Alcaraz Ramos.

5.1.1 “Participació ciutadana: de la teoria a la pràctica”

La conferència marc introductòria a càrrec de Joaquim Brugué Torruella va marcar quin era el context actual en el qual es troba la participació ciutadana a la nostra societat establint un marc necessari que serviria com a punt de partida de les reflexions posteriors de la resta de ponents i assistents a l'encontre.

Joaquim Brugué Torruella és catedràtic del Departament de Ciència Política de la Universitat Autònoma de Barcelona, subdirector de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) i va ser entre 2004 i 2008 Director General de Participació Ciutadana en el Govern de la Generalitat de Catalunya.

La ponència va començar amb una presentació breu d'allò que entenem per “participació” i explicant quin era el panorama previ de “desencant” de la política i dels polítics, en el qual s'havia instal·lat la ciutadania durant molts anys. No obstant això, eixe desencant havia de ser aprofitat com una oportunitat per a potenciar noves formes de fer i de participar en política.

Tot i que les associacions i els grups informals venien d'una trajectòria de participació que no es podia obviar i s'havia de continuar tenint en compte, es va destacar que s'havia d'avançar avui en dia cap a un model que transitara de la condició “clientelar” del teixit associatiu, cap a una condició més de “corresponsabilitat ciutadana”.

En aquest sentit, el ponent va remarcar que tot i que es parla molt de participació avui en dia, com si això fora ja motiu o garantia d'una participació democràtica directa, allò que realment està passant és que molts actors pertanyents a les administracions i als equips de govern, entenen que la participació és un fi en si mateix, quan en realitat és un mitjà per a arribar a veritables formes de democràcia directa, cogestió i corresponsabilitat. En eixe sentit indicava que no es pot permetre que la paraula “participació” servisca per a legitimar processos buits de continguts.

Per al Quim Brugué la participació de la ciutadania és avui en dia, més que una reivindicació ciutadana, una necessitat de les administracions, equips polítics i tècnics, per tal d'enllestir polítiques públiques eficaces, que maximitzen costos i produeixen legitimitat al si d'unes estructures desvirtuades durant els darrers anys. El producte de

la participació és el coneixement col·lectiu que, en definitiva, fonamentarà les decisions polítiques intel·ligents.

A més a més, la societat d'avui en dia, és una societat complexa que solament pot ser copsada a partir de la inclusió de les distintes veus i mirades de tots els grups poblacionals que la componen, establint relacions d'horitzontalitat entre els sabers tècnics i els sabers experiencials de la ciutadania.

En aquest sentit, un dels grans reptes, segons el Quim Brugué, rau a facilitar espais de participació i eines a aquells col·lectius que no sempre s'inclouen als processos participatius, ja siga per motius de risc d'exclusió social, desigualtat de gènere, diversitat funcional i diversitat cultural, econòmica i intergeneracional.

La necessitat d'entendre que la participació requereix un treball transversal i intersectorial, és també un dels grans reptes a assumir, per tal d'anar trencant possibles resistències administratives i propiciar una cultura de treball en equip.

Així doncs, com a conclusió de la ponència introductòria el ponent va fonamentar que els processos de participació necessiten un exercici de “pedagogia política”, que en tot moment faça ús del principi de transparència a l'hora d'explicar a la ciutadania què va a fer-se i com, amb quins mitjans es compta, quins són els límits i les competències i, finalment, procedir a la devolució de la informació generada i tot plegat, assolir aquests espais dialògics com a espais de construcció de ciutadania i de teixit associatiu, espais d'escolta activa i de qualitat, per transitar del “jo” al “nosaltres”, del “client” al “ciudadà”, i de l'observador (polítics) als líders.

5.1.2 La Taula de Debat.

A aquest encontre realitzat a Paiporta la taula de debat que va ser moderada per Aitana Mas i Mas, Directora General de Transparència i Participació Ciutadana, va estar conformada per:

- Encarna Signes. Regidora Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Paiporta
- Toni Gisbert. Secretari d'Acció Cultural del País Valencià.
- Fina García Ruíz. Presidenta de XATEBA (Associació per la Igualtat i contra la Violència de Gènere).
- Jesús Martí. Secretari General del IVAJ.

A continuació esbossem els diferents punts sobre els quals van fer incidència, al voltant de la participació ciutadana i l'associacionisme, cadascun dels ponents a les seues intervencions a la taula:

Encarna Signes. Regidora Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Paiporta

- La ciutadania ha de poder participar de les preses de decisions, però per a aconseguir-ho cal que estiga informada i que tinga accés a la informació.
- La ciutadania, ja siga en grups informals, en teixit associatiu, o a títol individual, fa molt de temps que “fa participació”, sense haver de recórrer a l'administració. Aquest bagatge hauria de tindre's en compte a l'hora d'enllestir processos de participació.
- La participació sense voluntat i compromís polític (decisions vinculants), és paper mullat.
- Cal refer i renovar els processos d'enregistrament de les associacions.
- Els processos de participació són processos complexos, vius, que marquen ritmes lents però sòlids.

Toni Gisbert. Secretari d'Acció Cultural del País Valencià.

- Cal parar atenció al bagatge i trajectòria que des del món dels moviments socials estan oferint als processos de participació ciutadana, en tant que interlocutors vàlids i legítims.
- La participació ciutadana és una qüestió de valors.
- Cal tindre en compte que per encetar processos d'èxit, s'ha de partir sempre des del context polític i social del territori, en aquest cas, un model de participació política heretada del “model del 78” que configura una forta crisi de legitimitat del món de la política.
- La participació és un mitjà, no un objectiu.
- Problemàtiques detectades:
 - L'Administració pateix d'una manca de voluntat i vinculació, amb l'objectiu de no cercar participació sinó legitimació.
 - Les associacions tenen poca base social i cal que “s'òbriguen” a la resta de la ciutadania.
- Propostes:
 - Fomentar la participació de la societat, sobretot aquella que ja està organitzada, en tenir un bagatge de treball important. En aquest sentit, es necessita donar més protagonisme al tercer sector, per tal de trencar la dicotomia entre allò públic (estat) i allò privat (empresa).

- Integrar la participació a escala individual amb cura, és més complexa, més manipulable i més mediatitzada pel fet de no estar associada i tindre un grup d'opinió de contrast (associació, moviment social, etc...).
- Cal més suport i foment de l'associacionisme.
- Les associacions han de tindre una missió clara.

Fina García Ruíz. Presidenta de XATEBA (Associació per la Igualtat i contra la Violència de Gènere).

- Participació de l'associació dins el Consell de Ciutat (gràcies a la creació de la Regidoria de Participació).
- Arran de començar a treballar amb aquestes noves formes de fer política (participació), l'associació es planteja alguns dubtes importants:
 - Quin és el paper de l'administració, l'equip tècnic i l'equip de govern?
 - És lícit que també participen, juntament amb la ciutadania o haurien de deixar més marge a la població?

Jesús Martí. Secretari general IVAJ.

- Amb tots els processos de participació que venen encetant-se per tot arreu, cal anar amb compte amb “la pintura de la participació”, tal com han advertit altres ponents. Hi ha equips de govern que solament volen penjar-se la medalla de la “participació”, amb processos buits de continguts i sense cap mena d'acords vinculants.
- Manca de cultura participativa, a “participar s'aprèn”.
- Cal reconèixer que la ciutadania, al marge o no de les estructures de teixit associatiu, s'organitza, sempre ho ha fet, però cal potenciar-ho i recuperar la “cultura associativa” i establir mecanismes que permeten a la ciutadania obtenir acords vinculants amb l'administració, no paper mullat i bones intencions. La participació de la ciutadania, sense poder real de decisió, no serveix per a res i segueix perjudicant la imatge de la “política”.
- En aquest sentit, si calen mesures per a establir acords vinculants, cal també potenciar la coresponsabilitat per part de la ciutadania.
- Fan falta recursos i professionals formats en els processos de participació.

5.1.3 Diàleg obert entre els assistents a les jornades.

Acabada la taula de debat i després d'un descans es va obrir el torn de paraula a tots els assistents a la jornada establint un diàleg i reflexió conjunta que tenia com a objectiu prioritari proposar i suggerir quines qüestions haurien de ser abordades a la nova llei que es dissenya de participació ciutadana i suport a l'associacionisme. En aquest apartat hem realitzat un breu resum d'aquells temes que van ser amplament tractats durant la sessió:

- **Compatibilitat de la nova llei amb les ja existents.** Una de les primeres qüestions que es va plantejar tenia relació amb alguns dubtes sorgits amb si serà necessari modificar alguna altra llei, per tal de fer efectiva la nova llei de participació que vol dissenyar-se. Al mateix temps es plantejava quines serien les competències de la llei, quins organismes els responsables de dur-la a terme i quins serien a efectes reals el seu impacte. Aparegueren dubtes concrets al voltant de quina de les lleis prevalia fent referència a la relació de la nova llei amb les lleis ja existents com la de la Base de Règim Local, la llei del 2 d'abril i en última instància, la mateixa Constitució Espanyola.
- **La importància del foment dels valors a la participació ciutadana.** Altra de les reflexions que va estar més presents és la mancança de valors existent en la participació política. Posant un contraexemple a la falta de participació en valors es va parlar del moviment feminista. A partir d'aquesta aportació es va emfatitzar la necessitat d'educar a la societat en valors com: la solidaritat, la igualtat, fraternitat, etc. Per a alguns dels assistents la participació ha de basar-se sobretot en els valors que la mouen i no tant en els mitjans tecnològics, fent incidència en eixa supeditació de la participació en les necessitats reals de la ciutadania.
- **Enfortir la participació activa del teixit associatiu als assumptes públics.** Com ja es tractava en apartats anteriors, molts representants del món associatiu van considerar de vital importància que la nova llei regulara de forma transparent la creació de nous mecanismes que crearen una nova forma de relacionar-se l'administració amb el teixit associatiu des de la co-responsabilitat, la co-creació, l'elaboració conjunta dels diagnòstics, els plans d'intervenció i la creació de noves eines de participació. Es veia necessari com a mesura de generació i potenciació de la innovació democràtica. Es va parlar de la Càtedra de Govern Obert de la UPV, com a una plataforma per generar consciència, capaciació, i facilitar condicions per a noves formes de fer política.

- **Mesures d'inclusió social per als grups més desfavorits.** Per part de molts dels participants es va considerar fonamental plantejar-se com incloure en la participació nivells diferents, vinculats amb usuaris que no participen habitualment o que formen part d'una realitat d'exclusió. Es va comentar que calia abordar l'àmbit comunitari, l'acció social comunitària, com una branca fonamental. Es considerava que encara que es generara una bona Llei de Participació, la gent no anava a participar més, així com així; es feia necessari fomentar la cultura participativa en entorns de vulnerabilitat social, i per a això calien línies pressupostàries concretes; una bona Llei de Participació havia d'incloure doncs mecanismes que asseguraren una participació inclusiva.
- **Les funcions públiques del tercer sector.** Com a forma de reivindicació es va plantejar el paper del tercer sector, com a actors especialitzats, en la resolució de conflictes socials i en el desenvolupament de models diferents de participació. Es donava l'exemple dels refugiats per emfatitzar, com a voltes el tercer sector està molt més qualificat per a donar suport i assistència a la societat que a vegades l'Administració. El paper de l'associacionisme ha de ser de cogestió de les polítiques públiques. S'han d'establir mecanismes perquè l'associacionisme, amb el bagatge i trajectòria que té, puguen tindre un paper decisiu a l'hora d'enllestir polítiques públiques. Es parla del tercer sector i la relació de cogestió, però seguint i establint criteris progressistes, inclusivament, i clàusules socials que faciliten. L'administració està per a acompanyar en aquests processos i fases de gestió participada, no només per a governar.

En relació amb aquest tema hi hagué algunes intervencions que parlaren de les associacions petites que treballen en l'àmbit comunitari en barris en risc d'exclusió social i com no poden competir amb les grans ong-empreses, que compten amb equips d'advocats i comptables, que els solucionen les ajudes que s'ofereixen des de l'administració. Parlaven d'un procés de mercantilització dels recursos d'acció social, i això qualitativament hauria de tindre's en compte. Caldria revisar les vies de tramitació de les ajudes, simplificar-les per a no dificultar a les petites associacions que treballen als barris perquè del contrari, solament les grans les aconsegueixen.
- **L'educació en la participació.** Tractat des de diferents perspectives i vessants el foment de la cultura i l'educació en temes de participació ciutadana va sorgir en nombroses ocasions durant el debat:
 - Es va fer una crítica al propi món associatiu, dient que també les mateixes associacions han de fomentar l'educació i la participació. És

- necessari facilitar processos de formació i re-professionalització al si de les associacions, tant per vies formals com informals (xerrades, tallers...).
- Es va incidir de nou en potenciar la cultura participativa dels infants i joves, per exemple a través de xarxes com “Ciutats Educadores” o “Xarxa de Ciutats d’Infància”, que són ciutats o municipis que potencien la conformació de “consells d’infants”, perquè els xiquets i xiquetes puguen participar decidint el poble que volen.
 - Cal potenciar la participació de la població jove dins els espais institucionals. Figures professionals de la participació en àmbits educatius, per tal de potenciar la cultura de la participació en els més joves.
 - Caldria enllestir programes formatius, no sols per a la ciutadania sinó també per a l’administració, i els equips tècnics i polítics que la componen.
 - Calen eines que fomenten la cultura de la participació també en la gent gran.
 - Cal establir facilitats per a implementar processos de participació digitals, mitjançant formació en noves tecnologies.
- **Major foment de la cooperació entre governs i ciutadania en la posada en marxa dels processos participatius.** Es va advertir de la necessitat d’una major valentia per part dels equips de govern i l’administració a l’hora d’acceptar les propostes plantejades pels ciutadans i ciutadanes, entenent que els protagonistes de la participació són ells en els processos oberts a eixa cogestió dels assumptes públics. Per a tal efecte calia establir mecanismes que asseguruen suport pressupostari, i agilitzar la comunicació entre ciutadania i administració (trencar amb els processos burocràtics enrevessats). Al mateix temps es demanava una regulació clara dels mecanismes de seguiment i monitoratge dels processos (Transparència). No sols és fonamental crear un marc teòric, sinó aprendre a treballar en equip i comprenent que la participació és un dret. Els processos de participació han de ser acurats i sempre al servei de la ciutadania, respectant els seus temps i ritmes, per tal de fonamentar l’objectiu del “bé comú”.

5.2 “Que esperem de la futura llei de participació?”. Jornada realitzada a Castelló el 30 de juny.

Aquesta segona jornada va tindre lloc al Menador Espai Cultural amb una assistència de trenta un participants. L'encontre va ser inaugurat per la Directora General de Transparència i Participació Aitana Mas i Mas i clausurat per la Secretaria Autonòmica de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació Zulima Pérez Seguí.

5.2.1 “Participació ciutadana: de la teoria a la pràctica”

La conferència marc introductòria a càrrec de Joaquim Brugué Torruella va marcar quin era el context actual en el qual es troba la participació ciutadana a la nostra societat establint un marc necessari que serviria com a punt de partida de les reflexions posteriors de la resta de ponents i assistents a l'encontre.

Joaquim Brugué Torruella és catedràtic del Departament de Ciència Política de la Universitat Autònoma de Barcelona, subdirector de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) i va ser entre 2004 i 2008 Director General de Participació Ciutadana en el Govern de la Generalitat de Catalunya.

La ponència va començar amb una presentació breu d'allò que entenem per “participació” i explicant quin era el panorama previ de “desencant” de la política i dels polítics, en el qual s'havia instal·lat la ciutadania durant molts anys. No obstant això, eixe desencant havia de ser aprofitat com una oportunitat per a potenciar noves formes de fer i de participar en política.

Tot i que les associacions i els grups informals venien d'una trajectòria de participació que no es podia obviar i s'havia de continuar tenint en compte, es va destacar que s'havia d'avançar avui en dia cap a un model que transitara de la condició “clientelar” del teixit associatiu, cap a una condició més de “corresponsabilitat ciutadana”.

En aquest sentit, el ponent va remarcar que tot i que es parla molt de participació avui en dia, com si això fora ja motiu o garantia d'una participació democràtica directa, allò que realment està passant és que molts actors pertanyents a les administracions i als equips de govern, entenen que la participació és un fi en si mateix, quan en realitat és un mitjà per a arribar a veritables formes de democràcia directa, cogestió i corresponsabilitat. En eixe sentit indicava que no es pot permetre que la paraula “participació” servisca per a legitimar processos buits de continguts.

Per al Quim Brugué la participació de la ciutadania és avui en dia, més que una reivindicació ciutadana, una necessitat de les administracions, equips polítics i tècnics, per tal d'enllestir polítiques públiques eficaces, que maximitzen costos i produeixen legitimitat al si d'unes estructures desvirtuades durant els darrers anys. El producte de

la participació és el coneixement col·lectiu que, en definitiva, fonamentarà les decisions polítiques intel·ligents.

A més a més, la societat d'avui en dia, és una societat complexa que solament pot ser copsada a partir de la inclusió de les distintes veus i mirades de tots els grups poblacionals que la componen, establint relacions d'horitzontalitat entre els sabers tècnics i els sabers experiencials de la ciutadania.

En aquest sentit, un dels grans reptes, segons el Quim Brugué, rau a facilitar espais de participació i eines a aquells col·lectius que no sempre s'inclouen als processos participatius, ja siga per motius de risc d'exclusió social, desigualtat de gènere, diversitat funcional i diversitat cultural, econòmica i intergeneracional.

La necessitat d'entendre que la participació requereix un treball transversal i intersectorial, és també un dels grans reptes a assumir, per tal d'anar trencant possibles resistències administratives i propiciar una cultura de treball en equip.

Així doncs, com a conclusió de la ponència introductòria el ponent va fonamentar que els processos de participació necessiten un exercici de “pedagogia política”, que en tot moment faça ús del principi de transparència a l'hora d'explicar a la ciutadania què va a fer-se i com, amb quins mitjans es compta, quins són els límits i les competències i, finalment, procedir a la devolució de la informació generada i tot plegat, assolir aquests espais dialògics com a espais de construcció de ciutadania i de teixit associatiu, espais d'escolta activa i de qualitat, per transitar del “jo” al “nosaltres”, del “client” al “ciudadà”, i de l'observador (polítics) als líders.

5.2.2 La Taula de Debat.

A aquest encontre realitzat a Castelló la taula de debat que va ser moderada per Aitana Mas i Mas, Directora General de Transparència i Participació Ciutadana, va estar conformada per:

- Alicia Brancal. Vicealcadessa i Regidora de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Castelló.
- Victor Escoín. Professional del Tercer Sector.
- Carmen Carreras. Vicepresidenta de l'Associació Cultural La Flama.

A continuació esbossem els diferents punts sobre els quals van fer incidència, al voltant de la participació ciutadana i l'associacionisme, cadascun dels ponents a les seues intervencions a la taula:

Carmen Carreras Vicepresidenta de l'Associació Cultural La Flama.

- Cal tindre en compte el treball generat i les trajectòries dels moviments socials, que han lluitat a peu de carrer, tots aquests anys, en tant que molts han suplert serveis que haurien d'haver vingut des de l'administració, i per tat, se'ls ha de reconèixer com a interlocutors vàlids.
- Cal facilitar la creació de xarxes ciutadanes.
- Cal implementar canvis en les vies d'enregistrament associatiu, es troba massa burocratitzat, massa complicat.
- Cal que la participació ciutadana vaja de la mà d'una política institucional.
- Cal tindre en compte també la tasca dels grups no formals (no enregistrats al sistema en tant que associacions), però que de fet, venen treballant de valent.

Alicia Brancal. Vicealcadessa i Regidora de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Castelló.

- Les vies de participació i accés als espais de decisió es troben massa burocratitzades i això dificulta enllestir processos, també des de l'administració i equip de govern.
- Hi ha dificultats per treballar de forma transversal i intersectorial (treball en equip). Les resistències requereixen formació i foment del treball en equip, perquè els processos de participació són processos complexos que integren gairebé sempre les distintes regidories, etc.
- Fa falta formació per a la participació per a la ciutadania però també per als tècnics/ques, polítics...
- La participació ha d'assegurar la mirada inclusiva (diversitat funcional, gènere, social i econòmica).
- Cal ser valents i valentes per voler fomentar una cultura de la participació; la ciutadania va prenent espais de corresponsabilitat i els equips de govern han de ser conseqüents.
- Cal implementar mesures logístiques que faciliten al teixit associatiu la seva tasca.

Víctor Escoín. Professional del Tercer Sector.

- Calen línies pressupostàries concretes que donen suport a les iniciatives del teixit associatiu.

- Cal revisar les vies d'accés als recursos, la burocratització excessiva no hauria de ser un entrebanc per al teixit associatiu.
- Es necessita estimular i potenciar un relleu generacional al si del teixit associatiu.
- Cal vigilar de prop quines entitats s'emporten els recursos, perquè tenint en compte les dificultats burocràtiques a l'hora d'accedir a recursos, hi ha petites associacions que malgrat fer una tasca importantíssima, es queden sense recursos perquè no poden competir amb grans empreses, que compten amb advocats i comptables.
- Cal tindre en compte el treball, la trajectòria i el bagatge del tercer sector a l'hora d'implementar espais de cogestió relacionats amb qüestions públiques i socials.
- Cal establir mecanismes de visibilització de tot allò que ja s'ha fet, que s'està fent, perquè la ciutadania necessita veure fets.
- Cal una llei que tinga en compte la contraprestació directa que subjau al treball que fan les associacions.
- Cal integrar amb cura la participació individual amb la col·lectiva i estudiar a fons el pes que ha de tindre cada tipus de participació, en relació a les trajectòries i el treball fet.
- Repte: com fer que la ciutadania participe més.
- Cal engegar processos que potencien una societat civil organitzada, i avançar cap a la corresponsabilitat.
- Caldria, per a deixar més espai, ajudes i recursos al teixit associatiu emergent, destinar una línia pressupostaria a banda per aquelles associacions que ja porten una llarga trajectòria organitzant activitats de gran valor.

5.2.3 Diàleg obert entre les persones assistents a les jornades.

Acabada la taula de debat i després d'un descans es va obrir el torn de paraula a tots els assistents a la jornada establint un diàleg i reflexió conjunta que tenia com a objectiu prioritari proposar i suggerir quines qüestions haurien de ser abordades a la nova llei que es dissenya de participació ciutadana i suport a l'associacionisme. En aquest apartat hem realitzat un breu resum d'aquells temes que van ser amplament tractats durant la sessió:

- **Modernització dels registres d'associacions.** A aquesta jornada de reflexió un dels temes més tractats pels assistents va ser els obstacles que apareixen entre l'administració i el teixit associatiu a partir de la falta d'una regulació clara i simplificada a l'hora de registrar les associacions existents o tindre un registre modernitzat i actualitzat d'aquestes. Es va comentar, en eixe sentit, la necessitat de crear un registre unificat i de millorar els processos del registre d'associacions controlant i/o regulant les tasques que cada associació fa. Tot amb l'objectiu d'evitar els casos existents d'associacions "fantasma", que per exemple, solament es reuneixen un cop a l'any. En eixa línia d'actuacions es veia necessari que la llei tractara aquelles qüestions administratives pel que fa a la regularització de les associacions i la seua identificació fiscal.
- **Propostes per a abordar els obstacles i mancances del teixit associatiu.** Els participants en aquest encontre exposaren alguns dels problemes als quals s'enfronten les associacions en el dia a dia: excés de burocràcia, la falta de criteris unificats, la falta de cultura de participació, l'existència de propostes solapades. Per a fer front a elles proposen que la nova legislació fomenta els encontres entre associacions i els espais de comunicació i coneixença entre elles, generant xarxa, compartint recursos, unificant esforços i evitant duplicitats. El foment d'una major cultura participativa i assessorament tècnic dirigit a les associacions.
- **Major voluntat política.** Es va fer incidència també en què no sols és convenient una nova llei sinó també una major voluntat política a l'hora de què la participació tinga més o menys èxit. És necessari establir més partides pressupostàries, més mecanismes de monitoratge i seguiment dels processos de participació, per tal d'enfortir el compromís polític amb els processos.
- **Modernització dels processos participatius.** També es va reflexionar a propòsit de què la modernització de la participació anara molt més enllà d'una implementació sols de les noves tecnologies. Tots apuntaven que calia tindre en compte la importància de les noves tecnologies respecte a la participació i els avantatges que proporcionen, però sense oblidar l'existència encara d'una important "bretxa digital" en part de la població.

S'apuntava també que la participació no es pot reduir solament a implementar xarxes tecnològiques eficients, sinó regular espais de diàleg real i físic. En eixe sentit, calien més recursos i ajudes, en general, per al teixit associatiu formal i no formal, no solament per a l'organització d'activitats sinó també per al manteniment dels espais físics de gestió ciutadana. Caldria, en aquest sentit, fer

un estudi-diagnòstic de la situació de les associacions en relació als espais i activitats.

- **Funció dels governs i l'administració.** Per part d'alguns representants de l'administració, es va posar de manifest la reflexió a propòsit de quines són realment les funcions dels governs i fins a on arriben les seues responsabilitats i obligacions.

5.3 “Associacions i poder local”. Jornada realitzada a Elx el 7 de juliol.

Aquesta tercera jornada va tindre lloc al Centre de Congressos Ciutat d'Elx amb una assistència de cinquanta-un participants. L'encontre va ser inaugurat per la Directora General de Transparència i Participació Aitana Mas i Mas i clausurat per la Secretaria Autonòmica de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació Zulima Pérez Seguí.

5.3.1 “Participació ciutadana: moda o necessitat?”

En la conferència marc introductòria, a càrrec de Daniel Tarragó Sanfeliu, es va esbossar de manera clara quines eren les polítiques de les quals veníem i quines eren aquelles noves formes que estàvem intentant instal·lar-se a la societat actual amb l'objectiu d'establir un nou tipus de relacions entre el poder i la ciutadania, advertint en tot moment dels perills que comportava no fer-ho des del rigor i la professionalitat adequada. Una introducció teòrica que va ser la base i punt d'inici per a les posteriors aportacions de la resta de ponents i assistents a l'encontre.

Daniel Tarragó Sanfeliu és sociòleg, soci-director de Neopolis Consultoria Estratègica d'Innovació Social i professor associat de la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Pompeu Fabra i la Universitat de Girona.

Per a Daniel Tarragó veníem d'una trajectòria i panorama polític que s'havia caracteritzat (i així ho percep la ciutadania) per actuacions polítiques nefastes i nepotistes. El desencant amb la política i els polítics era, per a ell, encara força evident. No obstant això, veia el context de partida com una bona oportunitat per generar i impulsar noves formes de fer política i de passar de les relacions “de clientelisme” a relacions “ciutadanes”.

Per a ell, la participació no era, al contrari del què es propugna des d'alguns sectors reaccionaris, un malbaratament de temps i de diners, al contrari, els espais de participació havien de ser eines privilegiades per generar coneixement col·lectiu, que és l'única via per copsar una realitat social cada cop més complexa. Sumar les forces de les distintes veus, implica generar propostes intel·ligents que resultaran eficaces a

L'hora d'enllestir polítiques públiques, en tant que han sorgit des dels espais ciutadans; suposen actuacions eficients perquè dels processos de participació surten propostes consensuades i situades al territori concret en el qual es pretén actuar; no suposen processos més cars, sinó que s'estalvia temps i diners en sorgir propostes que directament tracten les necessitats detectades.

Així doncs, en realitat, Daniel Tarragó veia la participació ciutadana més com una necessitat de l'administració que la reivindicació ciutadana per generar espais deliberatius, en tant que a partir d'aquests processos es genera legitimitat i es dignifica de nou la política.

No obstant això, Daniel Tarragó advertia del perill que la "participació" fora sols una moda d'aquest moment polític i social concret, i que qualsevol consulta estadística podia ser hui en dia presentada com un procés de participació. Calia per tant, estar a l'aguait que no tot és participació, i que la participació a més, ha de ser estratègica, és a dir, s'han de convocar processos de participació per a aquelles qüestions que realment tinguen un pes important en la millora de la qualitat de vida de la ciutadania. La qualitat ha de guanyar la quantitat.

Advertia també que fer participació és una qüestió complexa, que no pot fer-se de qualsevol manera. Per a Daniel Tarragó requereix persones i professionals formats, que sàpiguen de metodologies, perquè la participació és quelcom complex (com la realitat), és un procés lent que normalment inclou altres eixos importants per tal de funcionar correctament, com el treball en equip i el treball intersectorial. En aquest sentit, els reptes són superar també les "resistències" per part de l'administració, equips de govern tècnics/es a l'hora d'implicar-se, però també a escala ciutadana (manca cultura participativa, transitar del "jo" al "nosaltres").

Un procés de participació sempre s'ha d'adequar a la ciutadania i no a l'inrevés, i s'ha de fer des d'una mira inclusiva, és a dir, tindre en compte aquells actors socials que no poden participar (risc d'exclusió, diversitat funcional, diversitat econòmica, diversitat cultural...) i tindre cura d'enllestir processos des de l'equitat de gènere.

Finalment, Daniel Tarragó va parlar-ne de la transparència com a l'eix vertebrador de qualsevol procés, ja que es necessita informar a la ciutadania de què es vol fer, què no es pot fer, quins són els límits, les competències, etc., per tal de no generar frustració. A més, una de les parts més importants dels processos, són les sessions de devolució a la ciutadania de tota la informació generada i els resultats.

5.3.2 La Taula de Debat.

A aquest encontre realitzat a Elx la taula de debat que va ser moderada per Aitana Mas i Mas, Directora General de Transparència i Participació Ciutadana, va estar conformada per:

- Felip Sánchez. Regidor de Participació Ciutadana de l'Ajuntament d'Elx.
- Mercedes Menor. Regidora de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Villena.
- Miguel Mérida. Responsable de Relacions Institucionals de Creu Roja Alacant.
- Ana Saez. Presidenta ADIS (Asociación de Personas con Diversidad Funcional).

A continuació esbossem els diferents punts sobre els quals van fer incidència, al voltant de la participació ciutadana i l'associacionisme, cadascun dels ponents a les seues intervencions a la taula:

Felip Sánchez. Regidor de Participació Ciutadana de l'Ajuntament d'Elx.

- Els processos de participació són processos complexos que requereixen temps, i sovint cal lluitar contra el desig d'immediatesa, pròpia de la societat actual.
- Ens trobem amb moltes resistències a l'hora d'intentar implicar a totes les àrees del govern i funcionariat tècnic: manca de cultura de treball intersectorial.

Mercedes Menor. Regidora de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Villena.

- Ens trobem dificultats a l'hora de poder establir mecanisme que asseguren la participació ciutadana, en tant que estem limitats pels temps legislatius i els polítics de torn.
- Manca educació per a la participació tant en l'àmbit tècnic com a ciutadà. Caldria implementar processos de formació en la participació per als més menuts i menudes, per garantir una ciutadania crítica.
- De vegades, amb tota la moda dels processos de participació, ens oblidem que es requereix capacitats tècniques específiques per implementar els processos, i surten malament. Per exemple, molts municipis com el nostre, volguérem començar amb pressupostos participatius i van fracassar; ara, resumint, entenem que no cal tindre tanta pressa i començar per estadis primerencs, com diagnòstics de necessitats, que ajudaran a generar espais de diàleg i consens que ja tindran les capacitats per assolir processos de pressupostos participats.
- Ens enfrontem a les reaccions dels "polítics reaccionaris", que qüestionen la utilitat dels processos de participació.

- Ens enfrontem a dificultats importants a l'hora de tractar les jerarquies competencials. Si en un procés de participació, s'enllesteix una proposta bona però aquesta no és competència municipal, què podem fer? Transgredim o assentim?
- Les noves tecnologies són una eina important per a facilitar processos de participació, però encara és més important la participació real i directa del cara a cara.

Ana Saez. Presidenta ADIS (Asociación de Personas con Diversidad Funcional).

- Explicació breu dels orígens de l'associació, funcions.
- Importància de garantir la participació ciutadana per a aquells col·lectius que tenen més difícil participar per motius de diversitat funcional.
- Cal voluntat política, però també formació tècnica en participació.
- Que les grans empreses no s'emporten els recursos comunitaris.

Miguel Mérida. Responsable de Relacions Institucionals de Creu Roja Alacant.

- Dilatada explicació de què és la Creu Roja, com funciona, com s'organitza.
- Importància de la visibilitat i el reconeixement institucional cap a les associacions que treballen dia a dia amb l'objectiu de millorar la societat. Cal fer valdre la tasca que es fa també des del voluntariat de cadascuna de les associacions.

5.3.3 Diàleg obert entre les persones assistents a les jornades.

Acabada la taula de debat i després d'un descans es va obrir el torn de paraula a tots els assistents a la jornada establint un diàleg i reflexió conjunta que tenia com a objectiu prioritari proposar i suggerir quines qüestions haurien de ser abordades a la nova llei que es dissenya de participació ciutadana i suport a l'associacionisme. En aquest apartat hem realitzat un breu resum d'aquells temes que van amplament tractats durant la sessió:

- **Foment de la participació en els sectors més desfavorits.** Alguns dels assistents es van fer la pregunta de com fer participar a les persones que no hi són i de com incloure a les que són invisibles i les que no poden participar al formar part de col·lectius exclosos. Per a respondre a aquestes qüestions es planteja seguir potenciant el foment d'una major cultura participativa i el reconeixement de les accions que es fan des de les associacions. En aquesta mancança de cultura

participativa es produeix també per la falta d'objectius comuns i la necessitat que hi ha d'anar més enllà dels particularismes per arribar al bé comú. Finalment es conclou l'explicació dient que la llei ha de tenir, amb l'objectiu de què realment siga efectiva, recursos, voluntat política i adequada participació ciutadana.

- **Major pluralisme per a evitar el clientelisme.** Al debat, es donà un especial protagonisme a la creació d'un model de participació que no siga un marc basat en el clientelisme. Les vies de participació es troben burocratitzades en excés, i açò perjudica la participació de la ciutadania (teixit associatiu petit i mitjà, grups informals) i afavoreix grans empreses del tercer sector amb mitjans de sobra per competir pels recursos. S'adverteix del perill existent de la monopolització dels recursos i ajudes destinades a associacions amb fins socials, perquè les petites associacions no poden competir amb les grans empreses. Es proposa que es garantisca la participació per a tots i totes (diversitat funcional, equitat de gènere, diversitat econòmica i cultural, grups en risc d'exclusió social, ...).
- **Educació i cultura participativa.** Novament, l'educació és un dels eixos més rellevants de la trobada com ha passat a la resta de jornades. Es parla de l'educació com una eina essencial per a potenciar una participació de qualitat, i que hi arribe també fins a l'estructura del funcionariat. En aquest sentit es proposa un foment d'una major cultura de la participació, per tal de fer front a les actituds individuals reaccionàries dins de les administracions (com pot ser la implementació d'un projecte depenga de l'actitud positiva o no del personal tècnic?). Es veu fonamental una potenciació de les relacions d'horitzontalitat a partir d'una major formació en mecanismes de treball intersectorial, que arribe tant a equips tècnics, polítics i també a la ciutadania (el saber experiencial de la ciutadania és tan important com els dels equips tècnics, etc.). De nou es parla de la manca cultura de participació, especialment en la gent gran i en la gent jove.
- **Professionalització de la participació i modernització de les estructures i espais participatius.** Cal tindre cura també dels espais que s'usaran per a participar, les ciutats i els municipis no s'han construït per a aquests fins. Cal modificar d'una volta per totes les estructures antigues que dificulten la participació ciutadana. (burocràcia, traves administratives, etc.). Cal centrar l'atenció també als registres de les associacions, tindre-les actualitzades, modernitzar-les i facilitar la inclusió de noves associacions (apuntar que alguna intervenció apuntava el contrari i parlava de les parts negatives de crear un registre, ja que suposa una càrrega burocràtica per a les associacions i a més a

més limitaria la possibilitat que aparegueren noves formes de participació que no necessàriament passen per ser associacions). Cal donar més importància a la figura del tècnic/a de participació i en molts casos, millorar la formació en participació dels regidors/res de participació i dels equips funcionaris i/o tècnics.

- **Agilització i major dinamització dels processos participatius.** Seguint aquesta idea es va parlar de la importància que la nova regulació tinga en compte la integració en la participació dels grups no formals. Hi ha molts grups que venen treballant qüestions de gran valor social i comunitari, però que tenint en compte el panorama polític anterior, preferien no enregistrar-se al sistema. Alguna de les intervencions anava més lluny i comentava la necessitat de què es puga establir mecanismes que faciliten l'elaboració d'autoreglaments de funcionament per part de la ciutadania, per tal d'avançar cap a un major apoderament ciutadà, implementant al mateix temps metodologies àgils que faciliten la participació.
- **Model democràtic idoni per a la participació.** Un altre aspecte rellevant de la participació, que estimen com essencial les persones que participen, és el model democràtic que seria més adequat per a potenciar la participació. A més a més de quines eines serien més efectives i quins marcs teòrics haurien de fer-se servir, quina burocràcia hauria de desaparèixer o crear-se, quins espais urbans són potenciadors o no de la participació. Cal destacar que gran part de les intervencions, destaquen com a objectiu fonamental de la participació, l'apoderament i a més la possibilitat que la conselleria de participació finalment desaparega, perquè ja no siga necessària.
- **Valentia, rigor i voluntat política.** Falta valentia política per establir processos de participació realment estratègics i importants. No cal que a la ciutadania se'ns convoque per qüestions de poc interès. Per això la ciutadania cal que sàpiga què és i què no és participació. És necessari que la naturalesa vinculant dels resultats dels processos de participació tinga una importància major, per a la qual cosa cal implementar mecanisme de control ciutadà i de seguiment.